

KOMIN (77) *sb m*

-o- (16), -ó- (2); -ó- *Oczko*; -o- : -ó- *Mącz* (7 : 1).

sg N komin (16). \diamond *G* komina (13). \diamond *A* komin (6). \diamond *L* kominie (23). \diamond *pl N* kominy (3). \diamond *G* kominów (7); -ow (1), -(o)w (6). \diamond *A* kominy (9).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Przewód lub otwór dla odprowadzania dymu z paleniska, zwykle wystający ponad dach; caminus* *Murm, Mącz, Calep, Cn; infumibulum* *Murm, BartBydg, Calep, Cn; fumarium* *Murm, BartBydg; fumigale* *Mymer*¹; *vaporarium* *Calep; fumaria, nares fornaculae, spiraculum (fumi), spiramentum (exhalans flammam)* *Cn* (34) : *Murm* 134, 135; *Mymer*¹ 29v; *BartBydg* 74b; Takież y wiatr wielki domy przewraca á kominy zořtawia. *GlabGad* H3v; Rozmáicie theę gorę [*Etnę*] ludzie vczeni ná ťwiećie wykłádáli/ Poetowie Greccy piřali tho być komin Wulkaná kowalá piekielnego *BielKron* 276v, 423v; *Suprema villarum culmina fumant, Kopći fię wřzędzie z kominów po wři. Mącz* 139b; *Tardus fumus, Dym leniwo z kominá wychodząci. Mącz* 441b, 32d [2 r.]; Kominy niech będą nád wierzchy domow wyřłzey wywiedźione: áby iřkry znich wylatáiące dáchom nieřzkodźily. *ModrzBaz* 83v; *Camino – Buduie iako komin. Calep* 155b, 155b, 535a, 1102a; *GostGosp* 22, 24.

W porównaniach (5): Bowiem głowa ma fię w ciele iakoby komin w domu, gdyż w nię ze wřzytkiego ciała zwłářczá z zořłodka dymy wřtępuią *GlabGad* B3v; *RejRozpr* E3v; *BielKron* 276v; ták iř owe dáchy czo ie Włofkami zowá/ á nie řá/ y řtoią by kominy/ ábo řtudnie nie pokryte/ nigdy tey pięknořći/ thego křtařtu/ áni pořytku niemáią *GórnDworz* L16v; *GórnTroas* 30.

Przysłowia: Co ty Rok řpiřefs w Kominie To on odpuřtzi w Godzinie *RejKup* dd6; Zdraycá fię pořmiewáiąc ná kominie piřze. *RejWiz* 139.

Aczći to dźiř iuř ná ťwiećie niebárho nowiná/ Ze mály dym wylátuie z wielkiego kominá. *GroicPorzRej* C4.

Wyrażenie: »dym z komina« = *camini vapor* *Vulg* (3): *RejPs* 97; A ia piekelna chudziná Wylecę by dym řkominá *RejRozpr* E3v; *BibRadz Eccli* 22/28[30].

Szeregi: »ogień (*a. ognisko*), (*i*) komin« = *caminus, focus* *Modrz* [řzyk 2 : 1] (3): *ModrzBaz* 83v; Około ogniá/ kominow opářtrzenia/ to pilna *GostGosp* 142, 166.

»piec, (*i*) komin« = *fornax, caminus* *Modrz* (4): *RejRozpr* E4v; *ModrzBaz* 83v; Pan gdje mieřzkiwa cześřto/ tám piecow y kominow wiele bywa *GostGosp* 152, 66.

2. *Palenisko, piec; caminus, focus* *Mącz, Cn* (42) : *RejRozpr* D4v; Kiedy ich Pan dořwiadtza/ y w ogniu poloruie/ iáko bywa dořwiadtzone y polorowane řrebro w kominie? *KrowObr* 238; *BielKron* 29v; *Mącz* 124d; *SienLek* 3; *RejAp* C4; pogářili řwiece/ zágrzebli w kominie ogień *GórnDworz* T2; Oni teř trzy brácia w Bábilonie/ ktorzy byli wrzuceni do kominá ogniřtego/ tákież mowili *RejPos* 46; *BielSat* L3; *Namitek moy nád řořzko będzie przyřzobowáć/ Więć drewek do kominá drobných nágotowáć. HistLan* C3v; Smáćniey fię więc pije piwo/ Gdy w komin kłádá řuczywo. *RejZwierc* 237, 39, 178v, 234, 237 [2 r.]; *StryjKron* 467; *BielSjem* 25; *KochPieř* 16; *Ustrina – Komin gdje zelazo rozpalaia. Calep* 1143a; *GostGosp* 82; *SarnStat* 497.

W porównaniach (3): Oto bowiem przyřdzie dzień goráiący by komin *Leop Mal* 4/1; w řziemi [...] řá záwárté kruřzce/ [...] ktoré ogień ták trybuie y rozřączá [!]/ ze iáko w řřtáwicznym kóminie/

piekąc á wárząc/ wftáwicznie oddziela á ku górze pobudza *Oczko* 5v; Skorá ábo pięć náfzá iáko komin wypalona ieft/ od niewczáfu y głodu. *PowodPr* 10.

W charakterystycznych połączeniach: komin ciepły, murowany, ognisty; komin budować, (z)murować (4).

Fraza: »w kominie się pali, gore; ogień w kominie gorący« [szyk zmienny] (2 : 1; 1): Komu źimno bárzo chwali/ Kiedy fie w kominie pali. *RejZwierc* 237, 111, 237; *SkarŻyw* 201.

Zwrot: »siedzieć (a. zasieść, a. siadać) przy kominie, u komina; komin obsieść« = *assidere ad focum, sedere ad larem Mącz* [szyk zmienny] (6 : 1; 2): Camino luculento utendum, Muśi fie przy kominie przy czistym ogniu fiádác. *Mącz* 201a, 184c, 378d; *RejZwierc* 237; *KochList* 3; *KochPieś* 33; Skoro téż śiów odpráwiemy/ Komin w koło obśiędziemy. *KochSob* 70; Mnieć fye doftánie w izbie przy kominie Siedzieć/ áż ten mróz/ y to źimno minie. *PudłFr* 6, 31.

Wyrażenie przyimkowe: »przy kominie« (9): Przy kominie z grzanką czáfzá/ Ieft rodzona ciotká náfzá. *RejZwierc* 237; Lepiej człowieczey náturze/ Przy kominie niż w kápturze. *RejZwierc* 237; *PudłFr* 64. Cf *Zwrot*.

W przen (1) : Otom cię przepłáwił ále nie iáko łrebro: obrałem cię łobie w kominie vboftwá. *Leop Is* 48/10.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : k kowál/ komin/ kuchniá *MurzOrt* B2v.

Synonimy: 1. »dymna dziura«, *dymnica, dymnik*, »dymny loch«, *fachel, kozub*; 2. *piec*.